

SUMMARY

Semenov A., Nosova T., Kolyvanova L. Scientific-research preparation of Masters of biological education in pedagogical higher education institution.

Scientific-research work is one of the most important types of professional activity of Masters of biological education. The graduates of the a master's degree must be able to conduct scientific research independently in the sphere of pedagogy and biological education; to have the ability to analyze, organize and summarize the results of scientific research through the application of a complex of modern research methods and techniques; to use individual creativity to solve scientific-research problems.

Modern biology teacher must not only possess the skills of scientific research, but also be able to organize educational-research and design activity, as one of the ways for increasing the motivation and effectiveness of educational activity at school.

The article describes the experience of a scientific-research preparation of masters of biological education in Samara State University of Social Sciences and Education. The experience is carried out in the framework of the courses «Methodology and methods of scientific research» and «Organization of educational-research and design activity of schoolchildren in biology» as well as scientific-research work, which consists of scientific-research work in a semester, preparation and defense of a master's thesis.

Scientific-research work in a semester is implemented in various forms and consists of three stages: staged, actually research and design implementation. The authors of the article have defined the basic forms of scientific-research work in a semester. They are the following:

- performance of the tasks of the scientific start;*
- compilation of bibliography on the research topic;*
- reviewing of scientific papers;*
- organization and conducting of pedagogical research;*
- empirical data collection and interpretation;*
- writing scientific articles;*
- preparation of scientific report, presentation at the scientific conferences;*
- participation in research work of the department, performance at scientific seminars;*
- participation in scientific-research projects, preparation and defense of a master's thesis;*
- writing the report of scientific-research work in a semester.*

Key words: *scientific-research work, magistracy, biological education, pedagogical university.*

УДК 371.134+378.041

Т. Стратан-Артишкова

Кіровоградський державний педагогічний
університет імені Володимира Винниченка

ТВОРЧІСТЬ І ВИКОНАВСТВО У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА

У статті розкривається своєрідність творчо-виконавської підготовки як складної неперервної динамічної системи, що передбачає вдосконалення і розвиток професійно значущих особистісних якостей, формування авторської спроможності майбутнього педагога-музиканта, що приводить до принципово нового його внутрішнього стану, способу життєдіяльності та життєтворчості. Здійснюється аналіз дефініцій «творчість» і «виконавство», виявляються їх спільні та індивідуальні ознаки, що становлять сутність і зміст професійної діяльності майбутнього фахівця.

Ключові слова: *творчо-виконавська підготовка, композиторсько-виконавська діяльність, авторська спроможність, особистість майбутнього педагога-музиканта.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі глобалізації, у прискореному темпоритмі науково-технічного прогресу особливої значущості набуває проблема творчої особистості і творчої діяльності. Суспільство все більш потребує вільних, творчих, креативних спеціалістів-особистостей, самостійних у прийнятті рішень та їх реалізації, здатних до самоперебудови й саморозвитку, практичної і результативної спрямованості, а не просто сумлінних виконавців. А головне, здатних спрямувати свій творчий потенціал у педагогічне русло, на розвиток творчих можливостей учнів, їх реакцію на новизну, сприяння ефекту переживання, творчого піднесення, емоцій, настроїв, динамізму, гнучкості мислення, сенсорної «відкритості».

Розв'язання цих завдань у системі вищої педагогічної освіти уможливорює творчо-виконавська підготовка майбутніх педагогів, яка є складною неперервною динамічною системою, передбачає залучення майбутніх фахівців у композиторсько-виконавську творчість, вдосконалення і розвиток професійно значущих особистісних якостей, інтеграцію, постійне зростання, ґрунтовність і фундаментальність знань, набуття фахових компетентностей і головне – сприяє якісному перетворенню майбутнім фахівцем свого внутрішнього світу, формуванню його авторської спроможності, що приводить до принципово нового внутрішнього стану, способу життєдіяльності та життєтворчості майбутнього педагога.

Аналіз актуальних досліджень. Сучасними вітчизняними науковцями, педагогами-практиками зроблено значний внесок у теорію та практику професійної освіти. Розвиток і формування творчої особистості, яка продуктивно ставиться до життєдіяльності і життєтворчості – надзавдання, оскільки творчість, наголошує І. Бех, є духовною вершиною, життєвою цінністю, найвищим суспільним виявом людини, сферою справжньої свободи й розкнутості як індивідуальності [1].

Творчість усе більше стає характерною рисою фахівців різних напрямів професійної підготовки і спеціальностей, особливо педагогів-музикантів. Настанова на творчість у музичній педагогіці є основним гаслом, оскільки творчий розвиток учнів є найскладнішою проблемою загальноосвітньої школи. У зв'язку з цим багатогранна творчо-виконавська діяльність вимагає від майбутнього педагога-музиканта не тільки освіченості, ерудованості, інтелектуальності, а й здатності бути справжнім творцем навчально-виховного процесу, бути митцем, який мислить як педагог, і педагогом, який відчуває, як митець (Г. Падалка).

Основними проблемами розвитку мистецької освіти науковці визначають пізнання мистецьких явищ, їх інтерпретація і творення, оскільки зміст освіти реалізується не стільки у знаннєвій, скільки в

діяльнісній формі [5;7], зокрема у творчо-виконавській як основи реалізації творчого потенціалу, самовираження, самоактуалізації і самореалізації особистості майбутнього вчителя у різних її видах.

Акцентуючи увагу на розвитку творчої особистості в процесі активного оволодіння нею різноманітними видами творчої діяльності, педагоги вказують на значущість її зворотного зв'язку й впливу на особистісний розвиток, зокрема, розвиток творчої індивідуальності [4; 5], найповнішого розкриття творчих здібностей особистості [6], вияву власного художньо-педагогічного стилю і гуманістичного почерку [3], емоційної обдарованості і самовираження [2; 7], самобутності і внутрішньої глибини, неповторної індивідуальності й багатогранності.

Шлях до розвитку творчої особистості майбутнього педагога-музиканта пролягає у тріаді взаємодіючих і взаємозумовлених понять «сприйняття-виконання-творення», у їх логічній послідовності, що передбачає наявність складних взаємозв'язків, які ґрунтуються на художній інтерпретації, здатності творчо осмислювати зміст художніх творів, під впливом яких безпосередні почуття переходять в естетичні, духовні, етичні уявлення суб'єкта як ціннісний акт осягнення навколишнього світу, самопізнання власної індивідуальної сутності [7].

Орієнтація навчального процесу на систематичне, поетапне й послідовне залучення студентів до самовираження і самореалізації у власній творчості у результаті визначає якісно новий рівень професійної підготовки майбутніх фахівців, розкриває творчий особистісний потенціал майбутнього педагога-музиканта, його універсальні метакультурні якості, уможлиблює забезпечення успішності, продуктивності, актуальності, адаптативності у різних сферах життєтворчості і професійній діяльності. Тому доцільно здійснити аналіз дефініцій «творчість» і «виконавство» як взаємодоповнювальних і взаємозумовлених явищ, які визначають зміст і сутність професійної підготовки майбутнього педагога-музиканта.

Мета статті – виявити взаємозв'язок компонентів «творчість і «виконавство», які визначають сутність творчо-виконавської підготовки майбутнього педагога-музиканта, сприяють розв'язанню педагогічних завдань через прилучення індивіда до різних видів творчо-виконавської діяльності, стимулювання його до самовираження й самореалізації у самотворчості.

Виклад основного матеріалу. За поширеним у науковій літературі визначенням «творчість» інтерпретується як цілеспрямована діяльність, що породжує щось якісно нове, яке ніколи раніше не існувало, характеризується неповторністю, оригінальністю, суспільно-історичною унікальністю, наслідком якої є відкриття (створення, винайдення) чогось нового, раніше невідомого, або активне, що відповідає вимогам часу, опанування вже існуючим багатством, створеними мистецькими цінностями. У цьому

розлоному трактуванні творчість пов'язується із цілеспрямованою діяльністю людини, яка створює нові або якісно нові матеріальні і духовні цінності.

Розглядаючи категорію «творчість» в морально-естетичному, естетико-психологічному, морально-педагогічному та інших аспектах, науковці підкреслюють її особистісний характер. Саме у творчості людина самостверджується як особистість, відчуває динамізм, повноту життя, свободу.

Високого сенсу сповнений зміст поняття «творчість» у працях відомих мислителів, зокрема, М. Бахтіна, М. Бердяєва, П. Енгельгарда, М. Кагана, А. Маслоу, С. Рубінштейна, М. Хайдеггера та ін. Згідно з їх концепцією антроподицеї, здатність до творчості закладена в людині, це її покликання і призначення. Творчість, наголошує М. Бердяєв у праці «Творчість та об'єктивізація» притаманна самій природі особистості, є продовженням справи божого творіння, тому саме творчістю людина виправдовує сенс свого життя.

Творчість невіддільна від свободи, лише вільний творить (М. Бердяєв). Ця теза, зауважує О. Ростовський, цілком стосується й діяльності вчителя музичного мистецтва. Адже справжня свобода вчителя можлива лише за умови досягнення ним авторського задуму свідомо обраної програми чи методичної концепції, розуміння їх сутності й змістовної логіки [6].

Самовираження й самореалізація особистості у творчості є одним з найбільш дієвих засобів розширення можливостей для становлення й розвитку свободи особистості, умовою усвідомлення її неповторності й унікальності, прямим шляхом до суб'єктності. Результатом творчості є духовний, ціннісно-особистісний розвиток, удосконалення задатків, здібностей, обдаровань, здатності до художньо-педагогічного спілкування, саморозвитку. самовираження і самоактуалізації, тобто усе, що детермінує подальшу творчу активність самої особистості та підвищує її значущість для себе та для інших.

Не викликає сумніву, що ці характеристики виявляються у творчовиконавській діяльності педагога-музиканта. Творчість за законами краси, ядро якої становить мистецтво, є універсальною формою художньої діяльності. У сфері музичного мистецтва творчість – це органічне начало, основа всіх інтонаційних практик, які охоплює система художньої діяльності. Основою цієї системи є тріада – композитор-виконавець-слухач, музична діяльність яких розрізняється за змістом, матеріалом і формою творчості, є конкретним способом вираження творчої дії, спрямованої на створення музичного твору, його сприйняття і виконання.

Інтеграція наук дала змогу по-новому подивитися на взаємодію і взаємозумовленість композиторського й виконавського процесів, виокремити їхні відмінні та спільні риси. У наукових працях з філософії (М. Бахтін, В. Біблер, М. Каган), психології художньої творчості (В. Асмус, Ю. Афанасьєв, Є. Басін, Л. Виготський, Є. Гуренко, Л. Сморгж, Л. Матвеева,

В. Мовчан, П. Якобсон, Н. Яранцева та ін.), музичного сприймання та виконавської інтерпретації (Н. Корихалова, В. Москаленко та ін.), художнього та музичного сприймання (О. Костюк, Б. Мейлах, Є. Назайкінський, С. Раппопорт, О. Рудницька та ін.), інтонаційної теорії (Б. Асаф'єв, В. Бобровський, В. Медушевський, Я. Мільштейн, Є. Назайкінський та ін.) музичне виконавство визначено як вторинну відносно самостійну творчість. Через співтворчість як певний спосіб діалогового спілкування здійснюється діалогічність свідомостей, розуміння іншого як самого себе, переосмислення, трансформація і переживання «духу» епохи, художніх образів. В естетичних концепціях Р. Інгардена, Ф. Шлейєрмахера, В. Дільтея, М. Хайдеггера, Г. Гадамера та ін. порушується питання про незавершеність мистецького твору як особливої, унікальної якості, що стимулює творчу активність суб'єкта пізнання, передбачає поліваріантність творчих трактувань та індивідуальних реакцій у процесі художнього діалогу і в такий спосіб уможливають визначення смислової конкретизації твору суб'єктом сприйняття й інтерпретатором-виконавцем як співтворчість, чого не можна сказати про творчість автора (композитора), який, зазвичай, і є виконавцем-інтерпретатором власних творів. Творчість і виконання для автора єдині, нерозривні, взаємодоповнювальні й взаємозумовлені явища. З огляду на це, творчо-виконавська підготовка майбутніх фахівців набуває особливого значення, а її сутність визначається взаємозв'язком компонентів «творча» і «виконавська», полягає в розв'язанні педагогічних завдань через прилучення індивіда до різних видів творчо-виконавської діяльності, стимулювання його до самовираження й самореалізації в композиторсько-виконавській діяльності, що зумовлено теорією і практикою музичного виховання і є запорукою успіху в розвитку духовно-творчої особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Незалежно від того, розкриються майбутні педагоги-музиканти у майбутній діяльності як композитори, чи виконавці, чи досягнуть високого рівня концертно-виконавської зрілості, реалізація особистісної креативності у композиторсько-виконавській діяльності допоможе їм еволюціонувати й інтенсивно творчо виявитись у їхній професійній діяльності. Спрямованість на композиторсько-виконавську діяльність змінює позицію майбутнього педагога не тільки як виконавця (інструменталіста, вокаліста, диригента), а й посилює його роль як педагога-композитора, педагога-творця.

Основи композиторсько-виконавської техніки закладаються у всіх фахових дисциплінах, розвиваються й формуються у процесі цілеспрямованої навчально-творчої діяльності у її специфічних формах (композиція, імпровізація, творче музикування). Особливістю цих креативних якостей є те, що вони є точкою перетину різних видів художнього мислення, зокрема, історико-стильового, інтонаційного, інтерпретаційного, наближають навчання

до художньої практики. Широкі можливості у цьому плані надають музично-теоретичні та музично-інструментальні дисципліни, зокрема «Історія музичного мистецтва», «Теорія музики та сольфеджіо», «Сольфеджіо», «Гармонія», «Аналіз музичних творів», «Поліфонія», «Акомпанемент та імпровізація», «Основи музичної композиції», «Основи композиторської майстерності» та ін. за умов тісного зв'язку з предметами музично-виконавського і практично-методичного циклів. Взаємозв'язок між творенням і виконанням музики, композитором і виконавцем зумовлюються самою художньою практикою, системою виховання і навчання, розвитком і взаємодією композиторського і виконавського таланту майбутнього педагога-музиканта.

Мета «композиторства» як інтегративної дефініції має полягати не тільки в навчанні студентів створювати власні твори у рамках певної дисципліни, а й розвитку авторської спроможності, здатності створювати власні творчі проекти, видовищні заходи, залучати у творч-виконавську діяльність іншого, у спрямуванні цієї діяльності на майбутню професію, а також на можливість саморозвитку, самовираження і самореалізації майбутнього фахівця в різних сферах соціально-культурного простору.

Висновки. Творчо-виконавська підготовка майбутнього педагога-музиканта в системі вищої музично-педагогічної освіти набуває особливого значення. Її сутність визначається взаємозв'язком компонентів «творча» і «виконавська» і полягає в розв'язанні педагогічних завдань через прилучення майбутнього фахівця до різних видів творчо-виконавської діяльності, стимулювання його до самовираження й самореалізації в композиторсько-виконавській діяльності, що зумовлено теорією і практикою музичного виховання і є запорукою успіху в розвитку духовно-творчої особистості майбутнього педагога.

Творчо-виконавська підготовка в системі вищої музично-педагогічної освіти набуває інноваційного характеру, оскільки ґрунтується не тільки на здатності майбутнього фахівця адекватно сприймати, виконувати й інтерпретувати музичні, а й демонструвати авторську спроможність, що у підсумку дає змогу схарактеризувати майбутнього педагога-музиканта як цілісну особистість, здатну до самовираження й самореалізації у професійній діяльності.

Композиторсько-виконавська творчість як внутрішньоструктурний і водночас самостійний компонент в системі дисциплін музично-теоретичного циклу, передбачає тісний зв'язок з музично-виконавськими дисциплінами, забезпечує розвиток творчих особистостей в умовах сучасних інноваційних змін, сприяє ефективній підготовці фахівців, здатних виховати людину культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку : навчальний посібник / І. Д. Бех. – К. : Академвидав, 2012. – 256 с.

2. Олексюк О. М. Творча самореалізація майбутнього фахівця-музиканта в інтерпретаційному процесі / О. М. Олексюк // Наукові записки Тернопільського ДПУ ім. В. Гнатюка. – Серія : Педагогіка. – 1999. – № 3. – С. 116 – 120.

3. Орлов В. Ф. Професійне становлення майбутніх вчителів мистецьких дисциплін : теорія і технологія : [монографія] / В. Ф. Орлов ; за заг. ред. І. А. Зязюна. – К. : Наукова думка, 2003. – 262 с.

4. Отич О. М. Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання: теоретичний та методичний аспекти : [монографія] / О. М. Отич ; за наук. ред. І. А. Зязюна. – Чернівці : Зелена Буковина, 2009. – 752 с.

5. Падалка Г. М. Теорія і методика мистецької освіти : інноваційна проблематика [Текст] / Г. Падалка // Мистецька освіта : зміст, технології, менеджмент : збірник наукових праць. – К., 2010. – Вип. 5. – С. 68–83.

6. Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти : навч.-метод. посібник / О. Я. Ростовський. – Тернопіль : Навчальна книга. – Богдан, 2011. – 640 с.

7. Рудницька О. П. Педагогіка загальна та мистецька : навч. посіб. / Оксана Рудницька. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. – 358 с.

РЕЗЮМЕ

Стратан-Артышкова Т. Творчество и исполнительство в профессиональной подготовке будущего педагога-музыканта.

В статье раскрывается своеобразие творческо-исполнительской подготовки как сложной непрерывной динамической системы, что предполагает совершенствование и развитие профессионально значимых личностных качеств, формирование авторской способности будущего педагога-музыканта, приводящее к принципиально новому его внутреннему состоянию, образа жизнедеятельности и жизнотворчества. Осуществляется анализ дефиниций «творчество» и «исполнительство», выявляются их общие и индивидуальные признаки, составляющие сущность и содержание профессиональной деятельности будущего специалиста.

Ключевые слова: творческо-исполнительская подготовка, композиторсько-исполнительская деятельность, авторская способность, личность будущего педагога-музыканта.

SUMMARY

Stratan-Artyshkova T. Creativity and performance in the professional training of the future teacher-musician.

The aim of the article is to identify the relationship of the components of “creativity” and “performance”, which define the essence of creative and performing training of the future teacher-musician, contributing to the solution of pedagogical tasks through the introduction of the individual to different types of creative and performing activities, stimulation of their self-expression and self-realization in self-creativity.

The article reveals the originality of creative and performing training as a complex continuous dynamic system that provides for the improvement and development of professionally significant personal qualities, formation of the author’s ability of the future teacher-musician, leading to its radically new internal state, way of life and life creation. The analysis of definitions of “creativity” and “performing” is implemented, their common and individual characteristics, which make up the nature and content of the specialist’s future professional activity, are revealed.

Composer and performing activity is singled out as an important component of the creative and performing training of the future teacher-musician, who is independent, but closely linked to the professional disciplines (music and performing, vocal and choral, practical teaching, research) while maintaining their autonomy, classicality and

conventionality at the same time for the reconstruction and updating the content of creative and performing training, understanding the importance of mastering the art of composer and performing activity in the future profession.

That is why composer and performing activity is focused on the development of the personality, able to implement the gained artistic and interpretative experience in his/her own activity, it is the result and the top of creative and performing training of the future teacher of music art. In the process of composer and performing activity personal creative potential of the teacher of music art is a revealed, universal multicultural personality quality that makes it possible to ensure success, productivity, relevance, adaptability of the future professional in different fields of life creativity and careers.

Key words: *creative and performing training, composer and performing activity, the author's ability, personality of the future teacher of music art.*